

Зміст та застосування ст. 40 Кримінального кодексу України.

В реаліях російської агресії та масового застосування окупаційними військами насильства з метою захоплення влади особливо актуальним стає відповідальність особи за дії або бездіяльність, вчинені під впливом фізичного або психічного насильства з боку представників окупаційних військ.

З цього приводу необхідно відзначити, що відповідно до ст. 40 Кримінального кодексу України, не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність особи, яка заподіяла шкоду правоохоронюваним інтересам, вчинена під безпосереднім впливом фізичного примусу, внаслідок якого особа не могла керувати своїми вчинками.

Питання про кримінальну відповідальність особи за заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо ця особа зазнала фізичного примусу, внаслідок якого вона зберігала можливість керувати своїми діями, а також психічного примусу, вирішується відповідно до положень статті 39 цього Кодексу.

Конструкція статті 40 КК України передбачає дві окремі ситуації - вчинення особою протиправної дії або бездіяльності в результаті застосування до неї фізичного насильства, в наслідок якого така особа взагалі позбавляється можливості керувати своїми діями та вчинення особою протиправної дії/бездіяльності під впливом психічного примусу або ж такого фізичного насильства, яке все ж таки не позбавляє особу можливості керувати своїми діями.

В першому випадку (ч. 1 ст. 40 КК України) особа безумовно не підлягає кримінальній відповідальності, оскільки в її діях відсутній склад кримінального правопорушення - відсутня будь-яка форма вини такої особи у вчиненні протиправних дій/бездіяльності.

В другій ситуації (ч. 2 ст. 40 КК України) особа також може бути звільнена від кримінальної відповідальності, проте при вирішенні цього питання поведінка такої особи підлягає оцінці з урахуванням норм ст. 39 КК України, якою врегульовано питання крайньої необхідності.

З системного аналізу ст. 39-40 КК України можна зробити висновки, що заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам під впливом психічного примусу (наприклад погроз) буде підставою для притягнення особи до кримінальної відповідальності, якщо така шкода є більш значною ніж відведена шкода, і особа цей факт реально усвідомлювала. Наявність примусу в такому випадку виступає обставиною, що пом'якшує кримінальну відповідальність. При цьому, відповідно до ч.3 ст. 39 КК України, навіть у випадку, коли заподіяна шкода перевищує шкоду відведену, особа не буде зазнавати кримінального переслідування, якщо внаслідок сильного душевного хвилювання, викликаного небезпекою, що загрожувала, вона не могла оцінити відповідність заподіяної шкоди цій небезпеці.

2. Правове значення актів окупаційних сил та окупаційних адміністрацій російської федерації.

Законом України "Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території" визначено статус території України, тимчасово окупованої внаслідок збройної агресії російської федерації. Даний Закон встановлює особливий правовий режим на цій території, визначає особливості діяльності

державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах цього режиму, додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб.

Відповідно до ст.1 вказаного Закону тимчасово окупована територія України є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Намагання окупаційної влади створити будь-яку окупаційну адміністрацію на тимчасово окупованих територіях є незаконним, а видані такою адміністрацією акти - недійсними.

Так, відповідно до ст. 9 Закону державні органи та органи місцевого самоврядування, утворені відповідно до Конституції та законів України, їх посадові та службові особи на тимчасово окупованій території діють лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Будь-які органи, їх посадові та службові особи на тимчасово окупованій території та їх діяльність вважаються незаконними, якщо ці органи або особи створені, обрані чи призначені у порядку, не передбаченому законом. Будь-який акт (рішення, документ), виданий органами та/або особами, передбаченими частиною другою цієї статті, є недійсним і не створює правових наслідків.